

تعلیم و تربیت

شماره سوم و چهارم خرداد و تیر ۱۳۰۴ سال اول

تهذیب اصول تعلیم
بقلم آقای حاج مخبر السلطنه

- ۱ -

در سنه ۱۳۲۹ که باتفاق مرحوم سردار اسعد طاب ثراه چندی در انگلین از محال سویس بسر میبردیم می دانستم که از همه شهرهای اروپا زوریک در راه معارف بیشتر مشغول تسهیل طریق است و از برای تحصیل تجربیات مدرسه مخصوص ترتیب کرده اند در ضمن تفحصات از نتیجه آن اقدامات رساله بدست آوردم که دکتر رودلف لمل (Dr. Rudolph Laemel) مؤسس و مدیر مدرسه متوسطه تلخیصیه Reform Gymnasium زوریک نگاشته بود منطبعه سنه (۱۹۱۰) بخاطر میگذشت که مقاصد مجربه او را بفارسی نقل کنم مگر هموطنان را بکار آید انفاق نمی افتاد تا در این اوان که غالب اوقانم مصروف معارف است ظهور مجله تعلیم و تربیت و حسن اهتمام آقای حکمت مشوق گشت بترجمه رساله مزبور که مشتمل بر دقایق عملی است برای مجله مزبور پرداختم انشاءالله سعادت رفیق خواهد بود و من الله التوفیق هر جا حاشیه بخاطر آمد از ضبط آن نیز مضایقه نشد

- مقدمه -

سخن در مدارس متوسطه است و راهی که طلاب را زودتر و بهتر بمقصد برساند. البته هیچ راهی بی منکر نیست امیداست طرف داران این

طریق غلبه داشته باشند. نظر باشکالات طبیعی موضوع چه عجب که هنوز بکل آرزو نایل نشده باشیم دعوی هم نمی‌کنیم چه خالی از تهور نخواهد بود. چه باید کرد نوع بشر در عروج بر مدارج تعالی و ترقی ناگیر از طی درجات در طول زمان است چراغ تجربت هر دمش دیده بصیرت کشوده و روشنی منظر افزوده است.

شاید نکته گیران مرا طعنی آورند که صرف عملی مانده و طومار آرزو را در پیچیده، چه کنم که از نقش و نگار کمتر ثمر و بار دیده‌ام ما سافانه زبان فریب و گراف گوئی همیشه مشتری بیشتر داشته است اما نتیجه خوب نگذاشته ازین روی من در پیشنهادات خود صرف عملی مانده‌ام و اصلاحات را درین زمینه خاطر نشان می‌کنم چه خود بتجربه رسانده‌ام.

آنچه درین رساله بعرضه ملاحظه نهاده‌ام نتیجه مطالعات طولانی است که از دیر زمانی باینطرف در وطن خود و ممالک اطراف بعمل آورده‌ام آنچه را عملی دیدم تعقیب می‌کنم و نظری ندارم جز آنکه هرچه از از اسالیب دینی - سیاسی - ادبی مرغوبتر است بترویج آن پرداخته شود تا وقت گرانها بیهوده از دست نرفته باشد.

پانزده سال در درجات مختلفه و موضوعات متفاوت تدریس و هشت سال در تهذیب تحصیلات مدارسی صرف عمر کرده‌ام زمان تحصیلات شخصی نیز بر این مدت افزوده میشود و هنوز احساسات خود را از آن زمان بخاطر دارم (بسا میشود که شاگرد بحسن و قبح اصول تعلیمی بهتر از معلم برمیخورد) از طرفدان اصول قدیمه متمنی‌ام که بدیده انصاف در این رساله نگیرند نه بچشم عادت.

آنکه در بازار ادب مشتری بهترین جنس بوده اند و هر جا مغازه سراغ کرده از جستجو فرو ننشسته اند میدانند که در اطریش و آلمان

و قسمت آلمانی سویس تنظیم دروس و تشکیل مدرسه ربطی بسایر ممالک ندارد تفوق اینجا آشکار است و غیر قابل انکار آنچه بیشتر جالب دقت است موازنه اسلوب تدریسه ممالک مزبوره است با اسلوب انگلیس که بدین مفهوم مدارس متوسطه علمیه ندارند. (۱)

هرگاه آلمان و انگلیس و فرانسه را با هم مقایسه کنیم می بینیم با تباین کلی در اصول معارف ترقی هیچیک در عالم تربیت کمتر ازدیگری نیست نتیجه آنکه اسلوب تعلیمات و اصول تشکیلات معارفی در عروج بمعارج دانش مدخلیت ندارد.

راست است تحصیلات عمومی در انگلیس نسبت با آلمان عقب است اما دانشمندان انگلیس کم از آلمان نیستند و فرقی بین آنها هست که اگر خوب دقت شود دانشمندان آلمان بیشتر فکرشان مصروف غور رسی و تعمق در مسائل است. دانشمندان انگلیس متوجه ابتکار، دانشمندان فرانسه در بند ظرافت. البته نگارنده نظرش در اکثریت است.

سلیقه ابتکار بیشبهه شایان ستایش است سلیقه تکمیل نیز قابل تبجیل است اما مزیت کراست حکومتی است مشکل. حال باید دید که اختلاف سلیقه از مدرسه حاصل شده است یا در سرشت قوم بوده است از مدرسه یقیناً نیست اهل مدرسه شاید در تأثیرات مدرسه بیش از آنچه بگوئیم بغلو قائل باشند اما تاریخ زندگانی حکمای بزرگ غیر از این نشان می دهد و پرده را از پیش پندار و عادت بر میدارد.

صاحبان افکار عالیه آن افکار را غالباً از مدرسه نیاورده اند بسیار دیده شده است شاگردان ممتاز در زندگی امتیازی حاصل نکرده اند و قوم را انتفاعی نبخشیده اند و برعکس.

(1) Coulton: "Public Schools and the Public Needs." Suggestions for the Reform of our teaching Methods. London, 1901.

پس باید قبول کرد اوضاع معارف هر ملتی چون وضعیات سیاست آن ملت متناسب با خصوصیات سرشتی و طبیعی اوست. فی المثل اوضاع معارف آلمان در اواخر مائه هیجدهم در نهایت ناقص بوده است و آن زمان بخصوص دوره علو ادبیات آلمان است هرگز شعر و شاعری از مدرسه بیرون نیامده است

صاحب هرفنی را که در مد نظر بیاوریم آنکه بیشتر درس خوانده است نامی تر نشده است میدانم خواهی گفت (پس مدرسه برای چیست و این همه بحث در اصلاحات آن چه معنی دارد؟)

فایده مدرسه بیدار کردن ذهن افراد است و آگاه ساختن آنها از استعداد خودشان و دادن مختصر ورزش آن استعدادات را چون چنین است پس باید در راه وصول این مقصود با سهل طرق پرداخت موضوعات تدریسیه را هر چه ساده تر کرد امتعه که موافق ذهن جوانان نیست در خزینه حافظه ایشان نیانباشت و ذخیره فکر ایشان را برای ذوق مخصوصشان گذاشت (۱)

چون ذهن را از شوائب عادت خالی کنیم و حکومت را به تجربه محول داریم آشکار توانیم دید که اصول تدریسیه آلمانی در کجا محتاج باصلاح است و اصول تدریسیه انگلیس در کجا - کلیه در آلمان در تربیت بدنی اهمال میشود و در انگلیس اسراف و برعکس در تربیت روحی

(۱) مدارس با اسلوب کنونی اکثر ذوق جوانان را خراب میکند و بعد از مدرسه باید مدتی بگردند تا ذوق خودشان را از میان جنجال مکتسبات مصنوعه پیدا کنند دلیلی واضعتر از این نیست که شاکر د فارغ التحصیل متوسطه غالباً در اختیار رشته زندگی متعیر است و نمیداند طبعاً چه کاره است

این رساله البته نظر متصدیان امور معارف را ببعضی مسائل دقیقه متوجه خواهد ساخت لیکن این نکته را باید خاطر نشان کرد که معارف ما طرف این قیاسات نیست که بشود از آن چیزی کاست شاید تجربیات سایرین اسباب بشود که از اول تدارک تطویل بلاطائل نکنیم و بخصوص در قسمتهای عملی و فنون بدنی انگاره صحیح برداریم.

در آلمان اسراف میشود و در انگلیس اهمال .

مانمی کوئیم بتقلید انگلیس در مدارس آلمان اسپرت (sport) را تداول بدهند بلکه میکوئیم باید و رزش بدنی را از راه صنایع یدی تدارک نمود و بسیاری از عملیات نظامی را که هر فردی از افراد وظیفه دار است ضمیمه تکالیف مقدماتی کرد تا بار مردان سبک تر شود و در موقع حاجت بکسب نان کمتر گرفتار آن وظایف باشند .

این یکقسمت عمده نظریات است در اصلاح اصول تعلیمات نظر دیگر تخفیف بار محصلین بحذف زمره از معلومات غیر مفیده . نظر دیگر کمجانیدن پروگرام است بوضعیات معاش حاضره . نظر دیگر تقدیم مصالح افراد است بر حفظ تعمیم پروگرام (دستور) نظر دیگر کوچک کردن حوزه درسی است و تجزیه موضوعات و ترتیب کلاسهای متحرک

نظراصلی نمو دادن استعدادات خصوصی هر فردی است باهمراهی طبیعت موضوعات عمده زبان است و تاریخ و علوم طبیعی

نا تمام

بودجه تحقیقات علمی

در مجلس ایان انگلستان جلسه ۱۵ می از خزانه دار کل سؤال شد . که از بودجه سال حاضر انگلستان برای مصارف تحقیقات علمی چه مبلغ تخصیص داده شده است ؟ خزانه دار جواب داد باستانای مصارف اداری اعتبار کلیه تحقیقات و امتحانات علمی بضمیمه اعتبار بنائای عمارات لازمه علمی برای سال ۱۹۲۵ - ۲۶ مبلغ ۴۵۰۰۰۰۰ ر ۴ لیره منظور شده است